

Príspevok je spracovaný s podporou projektu „Dobudovanie prototypu simulátora lodnej prevádzky“, ITMS kód projektu 26220220007, Žilinská univerzita v Žiline.



ERDF – Európsky fond regionálneho rozvoja

„Podporujeme výskumné aktivity na Slovensku / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ“



KROKY K UPLATŇOVANIU DUNAJSKEJ STRATÉGIE

Pavel Žarnay ¹

Úvod

V priebehu roka 2009 po vzniku dokumentu nazvaného skrátene Baltická stratégia, v ktorom sa určil dlhodobý rozvojový program pre krajiny ležiace na brehoch Baltického mora, následne prišla analogická požiadavka Európskej únie na vytvorenie podobného strategického plánu aj pre krajiny ležiace v povodí Dunaja, druhej najväčšej európskej rieky. Dňa 8. decembra 2010 po viac než ročnom vývojovom procese Európska komisia prijala dokument nazvaný „Stratégia Európskej únie pre podunajskú oblasť“ (ďalej „Dunajská stratégia“). Schválila tým komplexný strategický program zahŕňajúci a spájajúci niekoľko regionálnych politík, ktorého cieľom je dospieť k spoločnému postupu v rámci európskeho makroregiónu v povodí Dunaja. Základom tejto stratégie je spolupráca jednotlivých krajín na základe nimi prijatých vlastných akčných plánov včlenených do jedného spoločného programu.

Primárnym cieľom spolupráce je rozvinúť predovšetkým mobilitu a tým aj spoločný hospodársky potenciál dunajského regiónu. Sekundárnym cieľom stratégie je využiť Dunaj ako dopravnú magistrálu a prostriedok pre väčšie otvorenie sa Európskej únie ku jej východným susedom v oblasti Čierneho mora, na južnom Kaukaze a do Strednej Ázie. Týmto môže Dunajská stratégia významne prispieť k podpore základných cieľov Európskej únie a jej hlavných politických iniciatív, a to najmä stratégie „Európa 2020“.

Povodie Dunaja

Podunajsko je funkčnou oblasťou vymedzenou povodím Dunaja, t.j. časťou územia kontinentu odvodňovaného riekou Dunaj a jeho prítokmi. Orgány spolupráce ako napríklad Dunajská komisia alebo Medzinárodná komisia pre ochranu Dunaja sa preto zaoberajú riešením špecifických otázok, ktoré v záujme integrovaného riešenia najviac prioritných rozširuje aj Dunajská stratégia. Z geografického hľadiska sa z členských krajín Európskej

¹ doc. Ing. Pavel Žarnay, CSc. Žilinská univerzita v Žiline, F PEDAS, Katedra vodnej dopravy, Univerzitná 1, Žilina, email: pavel.zarnay@fpedas.uniza.sk

únie táto stratégia dotýka predovšetkým povodia Dunaja, t. j. spolkových krajín Bádenska-Württemberska a Bavorska na juhu Nemecka, ďalej samozrejme tiež Rakúska, Slovenskej i Českej republiky, Maďarska, Slovinska, Rumunska a Bulharska. Ďalej sa prirodzene týka aj nečlenov únie - ďalších podunajských krajín, a to Srbska, Chorvátska, Bosny a Hercegoviny, Čiernej Hory, Moldavska a Ukrajiny, pričom zostáva samozrejme otvorená aj pre iných partnerov z tejto oblasti.

Podunajská oblasť má aj mnoho príležitostí. Disponuje množstvom oblastí mimoriadnej prírodnej krásy. Má bohatú históriu, rozsiahle prírodné a kultúrne dedičstvo. Má obrovský rozvojový potenciál, najmä v krajinách, ktoré boli najviac zasiahnuté zmenami po roku 1989, pretože mnohé disponujú tvorivými nápadmi a kvalitnou pracovnou silou. Všeobecne k tomu možno povedať, že Podunajsko

- je priestorom, kde sa Európa otvára na východ a kam treba rozvíjať existujúce dopravné a obchodné spojenia (napr. prostredníctvom dopravnej siete TRACECA, ktorá cez oblasť Čierneho mora spája EÚ s Kaukazom a Strednou Áziou);
- má solídny systém vzdelávania s mnohými univerzitami, ktorých kvalita však nie je všade rovnaká, pričom vzdelávanie a odborná príprava musia zodpovedať potrebám trhu práce a musí podporovať mobilitu študentov nielen v rámci oblasti, ale celej Európy;
- je z kultúrneho, etnického a prírodného hľadiska neobyčajne rôznorodé, keď zahŕňa svetoznáme mestá a miesta historického dedičstva, pričom na Dunaji leží viac hlavných miest ako na ktorejkoľvek inej rieke vo svete, čo si vyžaduje modernú ponuku cestovného ruchu pri modernej infraštruktúre;
- môže lepšie využívať obnoviteľné zdroje energií, či už vody, biomasy, vetra, slnka alebo termálnych prameňov a má veľký priestor pre dosiahnutie energetickej efektívnosti prostredníctvom lepšieho riadenia dopytu po energiách a modernizácie budov a logistiky;
- vyznačuje sa rozsiahlym prírodným bohatstvom s výnimočnou faunou a flórou, cennými vodnými zdrojmi a pozoruhodnými krajinnými útvarmi (napr. delta Dunaja, Karpaty), ktoré treba trvalo udržateľným spôsobom chrániť a obnovovať.

V záujme pokiaľ možno čo najlepšieho využitia týchto príležitostí je tiež potrebná väčšia spolupráca, spoločné plánovanie a investovanie a rozvíjanie kľúčových spojení aj vzhľadom na to, že v Podunajsku žije viac ako 100 miliónov ľudí a že rozlohou tvorí pätinu povrchu únie.

Úlohy stratégie pre podunajskú oblasť

Možno konštatovať, že Stratégia Európskej únie pre podunajskú oblasť má svojím charakterom pre Európu rozhodujúci význam, pričom v rámci podunajskej oblasti je primárne potrebné najmä

- spojiť ľudí, ich predstavy a potreby,
- zmodernizovať dopravné cesty,
- zlepšiť prístup k informačným technológiám.

Ďalšími nadväzujúcimi úlohami Dunajskej stratégie je dosiahnuť

- lacnejšie a spoľahlivejšie zásobovanie energiou vďaka lepším prepojeniam a využívaniu alternatívnych zdrojov,

- trvalo udržateľný rozvoj vyvážený nevyhnutnou ochranou životného prostredia v súlade s platnými dokumentmi *acquis communautaire* v tejto oblasti,
- minimalizáciu vzniku rizík a katastrof, ako sú povodne, resp. suchá alebo priemyselné havárie,
- minimálne rozdiely vo vzdelávaní a zamestnanosti jednotlivých krajín tak, aby do roku 2020 všetci obyvatelia tejto oblasti mali lepšie vyhliadky na vzdelanie, zamestnanie a prosperitu v rámci svojej domovskej oblasti než doteraz,
- systematické využívanie možností výskumu a inovácií s významným napredovaním aj v oblasti obchodu a podnikania.

Na základe skúseností s realizáciou stratégie pre región Baltického mora pri integrovanom prístupe k trvalo udržateľnému rozvoju Dunajská stratégia kladie dôraz na vzájomné ústupky a využitie možných účinkov synergie zo spoločného postupu. Keďže hlavnou úlohou Dunajskej stratégie je dosiahnutie takého stavu, aby sa podunajská oblasť mohla stať príťažlivým, bezpečným a sebaistým európskym regiónom 21. storočia, jej kľúčové výzvy sú

- mobilita,
- energetika,
- životné prostredie,
- odstránenie (zníženie) rizík,
- sociálno-ekonomické výzvy,
- bezpečnosť, boj proti závažnej a organizovanej trestnej činnosti,

Možno o nich konštatovať nasledovné :

- **Mobilita** : Dunaj je významným koridorom transeurópskej dopravno-prepravnej siete TEN-T, ktorý sa využíva hlboko pod svoje kapacitné možnosti. Objem nákladu prepravovaného po Dunaji tvorí iba 10 % až 20 % množstva nákladu prepravovaného po Rýne. Keďže vnútrozemská vodná doprava má významné prínosy z hľadiska životného prostredia a efektívnosti, jej potenciál treba trvalo udržateľným spôsobom využívať. Mimoriadne potrebná je účinnejšia komodalita (kooperácia dopravných odborov), lepšie prepojenie dunajského s povodiami iných riek, modernizácia a rozšírenie infraštruktúry v dopravných uzloch - logistických centrách vo vnútrozemských prístavoch. Zlepšenie musí ísť komplexným spôsobom s účinným vybavením a prepojením koridorov sever - juh a západ - východ. V súlade s touto myšlienkou by sa tak cestná, ako aj železničná infraštruktúra mali plánovať a dimenzovať tak, aby celkový spôsob riešenia prepravy bol v maximálnej miere efektívny nielen z ekonomického hľadiska a ochrany životného prostredia, ale aj z hľadiska rýchlosti, bezpečnosti, prepravného potenciálu, mobility, interoperability dopravných systémov a multimodality vnútrozemskej plavby, cestnej, železničnej a leteckej dopravy.
- **Energetika** : Ceny energie sú v podunajskej oblasti relatívne vysoké. Roztrieštenosť trhov vedie k vyšším nákladom a menšej hospodárskej súťaži. Pravidelné zimné krízy dokazujú, že spoliehanie sa na príliš malý počet externých dodávateľov zvyšuje zraniteľnosť energetického systému. Väčšia rôznorodosť dodávok prostredníctvom prepojení a skutočných regionálnych trhov môže zvýšiť energetickú bezpečnosť. Zlepšenie efektivity zahŕňa tiež väčšie šetrenie energiou a lepšie využívanie obnoviteľných zdrojov.

- **Životné prostredie** : Podunajská oblasť je významným medzinárodným hydrologickým povodím a dôležitým ekologickým koridorom. To si vyžaduje koordinovaný regionálny prístup k ochrane prírody, územnému plánovaniu a vodnému hospodárstvu. Znečisťovanie totiž nerešpektuje štátne hranice a v dôsledku závažných problémov, ako sú úniky nespracovaných odpadových vôd a odplavovanie hnojív a pôdy, je Dunaj značne znečistený. Je potrebné zväziť aj vplyv dopravných spojení, rozvoja cestovného ruchu alebo nových zariadení na výrobu energie na životné prostredie.
- **Riziká** : Príliš časté sú rozsiahle povodne, suchá a prípady priemyselného znečisťovania. Prípadná prevencia, pripravenosť a účinná reakcia na ne si vyžadujú vysoký stupeň spolupráce a vzájomného poskytovania informácií.
- **Sociálno-ekonomické výzvy** : V rámci oblasti existujú veľmi veľké rozdiely. Podunajsko zahŕňa niektoré z najúspešnejších, ale aj z najchudobnejších regiónov v EÚ. Často chýbajú najmä kontakty a spolupráca vo finančnej i inštitucionálnej oblasti. Podniky nedostatočne využívajú medzinárodný rozmer marketingu, inovácií alebo výskumu. Podiel vysokovzdelaných ľudí v podunajskej oblasti je nižší, ako je priemer v členských štátoch únie, pričom rozdiely medzi jednotlivými oblasťami sú opäť značné.
- **Bezpečnosť, závažná a organizovaná trestná činnosť** : Pretrvávajú závažné problémy, keď vo viacerých krajinách je mimoriadnym problémom obchod s ľuďmi a pašovanie tovaru. Korupcia znižuje dôveru verejnosti a bráni rozvoju.

Riešiť tieto výzvy možno najlepšie spoločne, pričom si však treba stanoviť priority, dohodnúť sa na nevyhnutných opatreniach a dôsledne dbať o ich vykonávanie. Zástancovia tak rozvoja, ako aj zachovania súčasného stavu, musia hľadať cestu predovšetkým vo vzájomných kompromisoch, v nich inovatívne riešenia a spoločne vyriešiť najzložitejšie otázky v prospech celej oblasti.

Koordinácia na medzinárodnej úrovni

Pre realizáciu Stratégie Európskej únie pre podunajskú oblasť sa nepredpokladajú z únie žiadne nové finančné prostriedky a dôraz sa v nej kladie na lepšie využitie tých doposiaľ plánovaných. Je tu však možné poskytnúť aj dodatočné finančné prostriedky, a to tak z medzinárodných, vnútroštátnych, regionálnych alebo aj zo súkromných zdrojov.

Stratégia nevyžaduje ani žiadne zmeny právnych predpisov Európskej únie, keďže tieto sa prijímajú pre všetkých 27 členských štátov a nielen pre samotný makroregión Podunajska. V prípade dohody by sa však v záujme riešenia konkrétnych cieľov mohli vykonať zmeny na vnútroštátnej alebo inej úrovni. Keďže sa nepredpokladá žiadny bezprostredný vplyv na finančné zdroje, tak stratégiou sa nemajú vytvárať ani ďalšie nové štruktúry riadiacich orgánov. Jej realizácia má preto prebiehať prostredníctvom existujúcich, ktoré sa podľa možnosti v čo najväčšej miere musia vzájomne dopĺňať. Preto na koordináciu krokov na medzinárodnej úrovni Dunajská komisia vytvorila riadiaci orgán a špecializované pracovné skupiny expertov ku každej z vecných oblastí Stratégie Európskej únie pre podunajskú oblasť.

Na báze medzinárodnej kooperácie je založený aj princíp vytvorenia a praktickej činnosti združenia nazvaného Dunajský vedomostný klaster (DVK), čo je dobrovoľné záujmové združenie právnických osôb, na štáte i politických stranách nezávislé a otvorené ďalšiemu partnerstvu. Jeho cieľom je dosiahnuť väčší blahobyt, bezpečnosť a mier pre občanov v Dunajskom regióne. Úlohou združenia je vytvoriť platformu na úspešné a transparentné čerpanie zdrojov EÚ a zároveň pre vytvorenie základu na vybudovanie znalostnej ekonomiky

v dunajskom priestore. Založenie tohto združenia nadväzuje na podpísanie príslušného Memoranda o porozumení a spolupráci prijatého 14. apríla 2010, pričom samotný podpis zakladajúcich dokumentov vedomostného klastra sa uskutočnil dňa 30. júla 2010. Pri formovaní tohto združenia sa dôsledne uplatňoval partnerský princíp a jeho členmi sa spočiatku stali zástupcovia z troch rôznych sektorov, a to

- akademicko-duchovného,
- verejného,
- neverejného – súkromného a podnikateľského.

Akademicko-duchovný sektor v priebehu roka 2011 vytvorili Slovenská technická univerzita v Bratislave, Univerzita Komenského v Bratislave, Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, Žilinská univerzita v Žiline, Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave a Bratislavská akademická spoločnosť – Paneurópska univerzita, n.o.

Verejný sektor tvorili Mesto Nové Zámky, Mesto Komárno, Hlavné mesto Bratislava, Únia miest Slovenska, Asociácia komunálnych ekonómov Slovenska.

Neverejný súkromný a podnikateľský sektor – v úvodnom variante štátne podniky SVP, VV a BVS, spoločnosti IBM Slovensko, SOITRON, Business Improvement, KPMG Slovensko, D/L/M, ULC Čarnogurský, Asseco Central Europe, Siemens IT Solution and Services, REMING CONSULT, Asociácia vodárenských spoločností atď.

Združenie bolo a je naďalej otvorené pre nové subjekty zo všetkých troch sektorov, ktoré majú sídlo alebo pôsobia na území Podunajska. Zámerom združenia je spoluprácu ďalej rozširovať na medzinárodnej základni, teda nielen vstupom ďalších subjektov zo Slovenska, ale aj z Českej republiky, Nemecka, Rakúska, Maďarska, Poľska, Bulharska, Rumunska, Chorvátska, Srbska, Bosny a Hercegoviny i Macedónska, čím sa aj potvrdzuje jeho medzinárodný a makroregionálny charakter. Na základe akčného plánu schváleného ako súčasť Dunajskej stratégie Európskou komisiou sa združenie zaviazalo plniť svoje úlohy predovšetkým v oblastiach

- zlepšenia konektivity regiónu,
- ochrany životného prostredia, zdrojov vôd a riadenia rizík,
- budovania prosperity a posilňovania Dunajského regiónu.

V prvej oblasti, t.j. konektivity dunajského regiónu ide najmä o

- a) zlepšovanie mobility, dostupnosti a interoperability,
- b) podporu obnoviteľných zdrojov energie,
- c) presadzovanie rozvoja cestovného ruchu, kultúry a medzil'udských vzťahov.

V rámci zlepšovania mobility, dostupnosti a interoperability z pohľadu združenia Dunajský vedomostný klaster prichádzajú do úvahy

- možnosť vytvorenia severo-južného prepravného koridoru napojeného na Dunaj v súlade s európskym programom NAIADES,
- analýza potenciálu pre využívanie integrovanej intermodálnej prepravy v Podunajsku na základe zberu dát a monitorovania prepravných a dopravných vzťahov, ktorej výsledkom by mal byť digitálny dopravný-prepravný model pre operatívne riadenie kooperatívneho systému intermodálnej prepravy pre Dunajský región,

- rozvoj dopravnej infraštruktúry a intermodálnej prepravy, ako aj zhodnotenie variantných možností a účinnosti intermodálneho transkontinentálneho tranzitného terminálu na území západného Slovenska vo väzbe na európske multimodálne koridory a predpokladané predĺženie širokorozchodnej trate z Hanisky pri Košiciach až na juhozápadné Slovensko,
- posilňovanie železničnej a riečno-námornej dopravnej cesty medzi Áziou a Európou,
- zhodnotenie variantných možností, návrh a realizácia rozvoja infraštruktúry verejných a integrovaných dopravných systémov metropolitných regiónov a aglomerácií Podunajska pri rešpektovaní ochrany ovzdušia, zníženia emisií a hlučnosti a ochrany podzemných vôd.

Pri podpore obnoviteľných zdrojov vodnej a geotermálnej energie sa bude združenie zameriavať predovšetkým na Dunaj a jeho prítoky. Pri presadzovaní cestovného ruchu, kultúry a medziľudských vzťahov v ňom ide o rozvoj turizmu ako ekologického a trvalo udržateľného nástroja hospodárskeho rastu, destinačný marketing metropolitných regiónov a aglomerácií, skúmanie a spresňovanie spoločných dejín Európy ako kultúrneho dedičstva a dejín jednotlivých krajín dunajského regiónu.

V záujme ochrany životného prostredia, zdrojov vôd a riadenia rizík združenie Dunajský vedomostný klaster pre

- obnovu a zachovanie kvality vôd predpokladá vytvorenie integrovaného manažmentu vôd s ohľadom na ochranu a využitie povrchových a podzemných vôd,
- riadenie prírodných rizík pripraviť a realizovať preventívne protipovodňové opatrenia na ochranu urbanizovaných území,
- zachovávanie biodiverzity krajiny a kvality ovzdušia i pôdy vykonávať sledovanie morfológického vývoja koryta a jeho vplyvu na režim povrchových a podzemných vôd, na ochranu pred povodňami a na plavbu, rozvíjať územia metropolitných aglomerácií, chrániť, zlepšovať a obnovovať životné prostredie regiónu.

Pre budovanie prosperity v Dunajskom regióne združenie Dunajský vedomostný klaster predpokladá rozvíjať vedomostnú spoločnosť prostredníctvom výskumu, vzdelania a informačných technológií pomocou projektov

- Dunajského vedecko-technologického parku so sídlom v Bratislave;
- dátového centra pre simulácie a krízové situácie;
- dátového centra pre Dunajský región a integrovaných regionálnych portálov Dunajského regiónu;
- geopolitických aspektov rozvoja Dunajského regiónu;
- výskumu vplyvu interakcie povrchových a podpovrchových vôd v nížinných oblastiach na kvantitu a kvalitu zásob vody v povodí Dunaja;
- vývoja prietokových pomerov s ohľadom na rozdelenie vodnosti v čase na splavnom úseku Dunaja;
- hydrologicko-hydraulickej analýzy, prognóz a návrhu technických opatrení na protipovodňovú ochranu urbanizovaných území v povodí Dunaja;
- alternatívneho zabezpečenia parametrov plavebnej dráhy na Dunaji;
- výskumu optimalizácie koncepčného a dispozičného riešenia vodných diel na Dunaji s ohľadom na bezpečnosť plavby a dopravnú kapacitu;
- tzv. Modrej školy v Dunajskom regióne – voda pre budúcnosť;
- pre zvýšenie environmentálneho povedomia verejnosti, podporu vzdelávania a výchovy verejnosti v environmentálnej oblasti a v oblasti ochrany kultúrneho dedičstva;

- rozvoja a podpory sociálnej súdržnosti metropolitných aglomerácií a trvalo udržateľného rastu Dunajského regiónu.

Pre oblasť celkového posilňovania Dunajského regiónu vedomostný klaster predpokladá

- rozširovať inštitucionálnu kapacitu, bilaterálne i mnohostranné spolupráce,
- spoluprácu na zaistení bezpečnosti a znížení kriminality.

Národná pozícia k stratégii

Uznesením č. 149 z 3. marca 2010 vláda Slovenskej republiky schválila k Stratégii Európskej únie pre podunajskú oblasť našu národné stanovisko, v ktorom sa zdôrazňuje

- prírodná, hospodárska a dopravná dôležitosť Podunajska v rámci Európskej únie,
- potreba presadzovania orientácie na komplexné, vyvážené a spravodlivé riešenia rozvoja podunajského územia, pričom tento integrovaný prístup znamená rovnocenné prístupy k jednotlivým prioritám v ich vzájomnej väzbe a v záujme všetkých zainteresovaných štátov pri zohľadnení existujúcich geopolitických, prírodných a rozvojových stratégií jednotlivých regiónov,
- významná geografická pozícia Slovenskej republiky ako dopravnej križovatky dunajského regiónu a z nej vyplývajúca potreba kvalitnej, kapacitne dostatočnej a efektívne fungujúcej infraštruktúry,

V uvedenom uznesení sa Slovenská republika stotožnila s hlavnými piliermi Dunajskej stratégie, tak ako ich navrhla Európska komisia a zaviazala sa ich presadzovať.

Pretože vodnú dopravu považuje z hľadiska environmentálnych, energetických, ale aj spoločenských aspektov za jeden z najvýhodnejších druhov dopravy, tak pri rozvoji dopravnej infraštruktúry ide predovšetkým o zabezpečenie spojenej splavnosti Dunaja v pôvodnom toku, rešpektujúc princípy trvalo udržateľného rozvoja v súlade s parametrami odporúčanými Dunajskou komisiou a EHK OSN (Modrá kniha, AGN). V tejto súvislosti ide aj o vytvorenie podmienok pre realizáciu severo–južného dopravného prepojenia na báze vodnej dopravy, pričom splavnenie tokov je potenciálom hospodárskeho rozvoja miest a prístavov podunajského priestoru a jeho regiónov s logistickými uzlami s poskytovaním rozsiahlych sprievodných služieb.

Osobitnú pozornosť v súvislosti s rozvojom dunajskej vodnej cesty ako záložnej dopravnej trasy k železničnej sieti vláda Slovenskej republiky mieni vzhľadom na potrebu odľahčenia dopravných ciest od kamiónovej dopravy venovať rozvoju multimodálnych koridorov a intermodálnej preprave. Preto sa ako prospešný javí byť projekt Transkontinentálneho tranzitného terminálu, ktorého cieľom je vytvoriť uzol s kombináciou všetkých druhov dopravy (pozemných i leteckej) s výhodnou blízkosťou cestných a rýchlostných diaľničných komunikácií v jeho blízkosti. Terminál svojou tranzitnou funkciou zlepší podmienky pre vznik rôznych odvetví priemyslu, ktorý ďalej generuje rozvoj obchodu, finančníctva a celkovému rozvoju regiónov v strednej a východnej Európe. Nadstavbou tranzitného, logistického a obchodného centra by malo byť vývojové a vzdelávacie stredisko pre všetky druhy dopravy, logistiky a súvisiace inteligentné prepravné systémy a informačné technológie.

Rozvoj prepravnej infraštruktúry sa musí realizovať nielen s priamym napojením na nosné dopravné koridory, ale aj na cyklotrasy, na dobudovanie regionálnej infraštruktúry a vytváranie synergických efektov splavňovaním prítokov Dunaja, výstavbu a rekonštrukciu verejných prístavov na Dunaji i jeho splavných prítokoch so zreteľom na potrebu zlepšenia medzinárodného a regionálneho prepojenia. Pre zvýšenie sociálno-ekonomického rozvoja a

lepšiu dostupnosť regiónov podunajského priestoru, najmä možností prechodu cez Dunaj a napojenie na dopravné siete celoeurópskeho významu sú dôležité aj regionálne letiská určené pre nízkonákladovú cenovo i environmentálne efektívnu lietadlovú prepravu a rýchla dostavba telekomunikačných sietí.

Energetickú bezpečnosť regiónu možno zvýšiť aj budovaním zariadení na využívanie energie toku, prípadne geotermálnej energie, pri súčasnom rešpektovaní záujmov ochrany životného prostredia. Výraznejšie využívanie potenciálu vodnej energie Dunaja a jeho prítokov ako obnoviteľného energetického zdroja by pri súčasnej diverzifikácii energetických zdrojov prispelo aj k plneniu záväzkov v oblasti znižovania emisií skleníkových plynov. Pri stavbe a plánovaní hydroenergetických diel je v súlade s európskou legislatívou potrebné vykonať posudzovanie ich vplyvov na životné prostredie pre minimalizáciu možných environmentálnych rizík. Takisto SR považuje za potrebné sústrediť sa na zvýšenie efektívnosti využitia vodnej energie na existujúcich dielach a ich fungovanie ako špičkových zariadení tam, kde je to možné. Pre posilnenie energetickej bezpečnosti jednotlivých štátov dunajského regiónu je nevyhnutné zabezpečiť kompatibilitu a kapacitne dostatočné medzištátne prepojenie národných energetických sietí.

Podpora ekonomických aktivít využívajúcich potenciál rieky Dunaj a jej povodia musí byť v súlade s ekologickým správaním. Je nevyhnutné venovať adekvátnu pozornosť ochrane a trvalo udržateľnému využívaniu ekosystémov, vrátane ekologicky vhodného obhospodarovania lužných lesov, ako aj ochrane biologickej diverzity regiónu. Racionálne využívanie a ochrana prírodných zdrojov nie sú v rozpore. V tomto smere treba vytvoriť mechanizmus a posilniť dialóg medzi subjektmi zainteresovanými v ochrane prírodného prostredia a ekonomickými subjektmi.

Osobitnú starostlivosť SR venuje otázkam ochrany kvality vody, zvyšovaniu výdatnosti vodných zdrojov a vytvoreniu potenciálu umožňujúcemu prístup ku kvalitným zdrojom podzemných vôd a čisteniu odpadových vôd. Tým by mohla byť splnená jedna z podmienok pre zabezpečenie trvalo udržateľného zodpovedného prístupu k najväčšiemu európskemu zdroju kvalitnej podzemnej vody na Žitnom ostrove, čo má význam v kontexte celej strednej Európy. V tejto súvislosti by mala byť v nových členských štátoch EÚ v nasledujúcich rokoch prioritnou podpora zavádzania ekologických výrobných technológií, výstavby čistiarň a budovania alternatívnych systémov čistenia odpadových vôd vo vidieckych sídlach menších ako 2000 ekvivalentných obyvateľov. Tento prístup umožní výber a realizáciu optimálneho riešenia v jednotlivých lokalitách z hľadiska technického, ekonomického a sociálneho. Sociálny aspekt zahŕňa schopnosť vidieckeho obyvateľstva financovať prevádzku realizovaného systému čistenia odpadových vôd, prevenciu voči rozmiestňovaniu zdrojov znečisťovania rieky, ich odstraňovanie, regeneráciu inundačných oblastí a mokradí, revitalizáciu poškodenej krajinej štruktúry, uplatnenie ochrany a vhodného obhospodarovania a udržanie biodiverzity lužných lesov, zvyšovanie retenčného potenciálu krajiny i protipovodňová ochrana územia.

S citlivým prístupom rozvoja dopravnej infraštruktúry ku všetkým zložkám životného prostredia sa umožní aj rozvoj trvalo udržateľných modelov cestovného ruchu, ktorý Slovenská republika považuje za významný prostriedok k upevňovaniu neformálnych sociálnych väzieb medzi obyvateľmi jednotlivých krajín regiónu. Podpora cestovného ruchu v rámci dunajského regiónu so sebou prináša nielen výhody v oblasti posilnenia medzikultúrneho dialógu, nezanedbateľné stimuly v oblasti rozvoja malých a stredných podnikov a celkového ekonomického rozvoja, najmä v prihraničných oblastiach.

V tejto súvislosti vláda SR považuje za žiadúce

- vytváranie spoločných komplexných turistických produktov zo spoločných (najmä cezhraničných) kultúrno-historických pamiatok, prírodného a duchovného bohatstva, spoločných podujatí,
- prehĺbenie a rozšírenie spolupráce obcí, miest, regiónov, ako aj podnikateľských subjektov popri rieke Dunaj,
- spoločné využívanie infraštruktúry pre ciele cestovného ruchu, napr. plavebné a cyklistické trasy na Dunaji pozdĺž neho s prepojením na ďalšie trasy v dotknutých regiónoch,
- vytváranie inštitucionálnej siete destinačného manažmentu a spoločnú marketingovú činnosť v oblasti vzniku kultúrnych iniciatív na podporu proaktívneho prístupu ku kultúrnej rôznorodosti a inovatívnych produktov v oblasti cestovného ruchu, nájdenie spoločných cieľových skupín a cieľových trhov,
- rozvoj vidieckeho turizmu a agroturistiky ako environmentálne a sociálne výhodných foriem cestovného ruchu na miestnej a regionálnej úrovni.

Dunajský región je významným priestorom, kde sa stretávajú rôzne kultúry a národnosti. Pre úspešnú implementáciu cieľov a ducha dunajskej stratégie vláda SR považuje za potrebné realizovať opatrenia podporujúce uchovanie rôznorodosti kultúrneho bohatstva, ochrany kultúrno-historických pamiatok regiónu, rozvoj kultúrneho dialógu, vzájomného poznávania a porozumenia, a to najmä v cezhraničnom kontexte. Prostredníctvom dopravných prepojení bude podporovať spoluprácu sídiel a osobitne rozvojových pólův európskeho významu smerujúcu k polycentrickému rozvoju zohľadňujúcemu osobitosti územia ako predpoklad rozvoja metropol, ale aj miest a obcí v ich zázemí, zvýšenie ich súdržnosti i regiónu ako celku v rámci európskych súvislostí. Potenciál dunajského priestoru SR vidí v podpore rozvoja výskumu, vývoja a inovácií napríklad v regióne Centrope (Bratislava, Brno, Viedeň, Győr), ktorý sa vyznačuje vysokým ekonomickým rastom, a to najmä vzájomnou spoluprácou a vytváraním klastrov so zameraním na rozvoj vedomostnej spoločnosti (so zapojením verejného, akademicko-duchovného a privátneho sektora). Na tomto území s polomerom 200 km žije 6 miliónov obyvateľov, vyznačuje sa vysokým ekonomickým rastom a môže sa stať vedeckým a inovatívnym trustom dunajského regiónu. Avšak tiež vzhľadom na to, že súčasťou dunajského regiónu sú krajiny na rôznom stupni ekonomického rozvoja, so značne diverzifikovanými sociálnymi problémami, Slovenská republika považuje za nevyhnutné zaoberať sa v rámci Dunajskej stratégie disparitami medzi jednotlivými oblasťami Podunajska.

Použitá literatúra

- [1] POLÁČEK, P. a kol.: Analýza možností transpozície Stratégie EÚ pre Dunajský región v operačnom programe Doprava. Podklady Dunajského vedomostného klastra, Bratislava 2011